

YOSH TADQIQOTCHILAR

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI: PROFESSIONAL TA'LIMDA ASOSIY MANFAATDOR TOMONLARNING SIFATNI TA'MINLASH BO'YICHA SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH EHTIYOJLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASI

Asliddin Odilov

Toshkent shahridagi Turin politexnika universiteti katta o'qituvchisi

Abstract

The article analyzes the methodology for identifying which capacities are needed to meet professional education reforms with a focus on setting up a new quality assurance system at all levels. Capacity needs assessment identifies capacity gaps that exist between a current and future state. All new policies in the field of professional education require a certain capacity from the main stakeholders (national and local management bodies, professional educational institutions, individuals working in the professional education sector) in order to implement reforms as planned.

Key words

professional education, capacity development, needs assessment, quality assurance, internal quality assurance, external quality assurance.

O'zbekistonda professional ta'lim sohasidagi islohotlar bir necha yillardan beri juda jadal amalga oshirilib kelinmoqda. Ayniqsa, hozirgi jadal islohotlar sharoitida salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini baholash tahlilini o'tkazish juda muhim hisoblanadi. Zero, kadrlar

salohiyatidagi mavjud bo'shliqlar eng puxta ishlangan islohotlarning ham yetarlicha samara bermasligiga sabab bo'lishi mumkin. Shuningdek, O'zbekistonda professional ta'limning milliy sifatni ta'minlash tizimini Yevropa kasbiy ta'lim va kasbga o'qitishda, sifatni ta'minlash ramkasi (EQAVET) standartlari va tavsiyalari asosida takomillashtirishni maqsad qilgan.

Islohotlarni rejalashtirilgan holda amalga oshirish uchun professional ta'lim sohasidagi barcha yangi o'zgarishlar asosiy manfaatdor tomonlardan (respublika va mahalliy boshqaruv organlari, professional ta'lim muassasalari, professional ta'lim sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar) ma'lum bir salohiyatni talab qiladi (Robins, 2008). Shu bois, ushbu tadqiqot professional ta'limda sifatni ta'minlash tizimini takomillashtirish uchun muhim qadam hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi – professional ta'lim sohasining barcha darajalarida yangi sifatni ta'minlash tizimini yaratishga yo'naltirilgan islohotlar talabiga javob berish uchun qanday salohiyatga ehtiyoj borligini aniqlash (xususan, yangi kompetensiyalarni shakllantirish, yetarlicha rivojlanmagan kompetensiyalarni mustahkamlash) metodologiyasini ishlab chiqish hisoblanadi.

Maqolada dastlab professional ta'limning boshqaruv tizimi hamda sifatni ta'minlashda boshqaruv tarmog'idagi asosiy ishtirokchilarning o'рни va hamkorligi tahlil qilinadi. So'ngra sifatni ta'minlash bo'yicha salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini baholashga turli yondashuvlar qiyosiy tahlil qilinadi va muallif tomonidan ishlab chiqilgan salohiyatni baholash vositasi taqdim etiladi. Tadqiqot yakunida xulosalar qilinadi va professional ta'limda sifatni ta'minlash bo'yicha salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini baholashga oid tavsiyalar beriladi.

Professional ta'lim tizimi boshqaruvi

O'zbekistonda ta'lim sifatini ta'minlash tizimi nodavlat va davlat sektorlari ishtirokini o'z ichiga olgan bir nechta darajalardan iborat bo'lgan boshqaruv va ijro etish tizimlaridan tashkil topgan. Shu sababli, asosiy manfaatdor tomonlarning quyidagi guruhlarining salohiyatini oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- *Respublika darajasidagi organlar (vazirliklar, tarmoq vazirliklari, kengashlar, malaka oshirish va ilmiy-tadqiqot institutlari);*
- *mahalliy boshqaruv organlari (vazirliklarning hududiy boshqarmalari);*
- *ish beruvchilar uyushmalari (tarmoq malaka kengashlari, professional uyushmalar, ish beruvchilar);*
- *professional ta'lim tashkilotlari (professional ta'lim muassasalari va kasbga yo'naltirish markazlari, shuningdek, professional ta'lim muassasalari biriktirilgan oliygohlar).*

1-jadvalda professional ta'limda sifatni ta'minlash sohasidagi asosiy manfaatdor tomonlar to'g'risida batafsil ma'lumot keltirilgan.

Asosiy manfaatdor tashkilotlar	
Vazirlik va Respublika darajasidagi tashkilotlar va tuzilmalar	Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
	Tizimida professional ta'lim muassasalari bo'lgan vazirlik va idoralar
	Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi
	Kasbiy malaka va bilimlarni rivojlantirish bo'yicha kengash
	Mehnat bozori tadqiqotlari instituti
	Pedagogik innovatsiyalar, kasb-hunar ta'limi boshqaruv hamda pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti
Ish beruvchilar va ularning vakillik tuzilmalari	Kasbiy malaka va bilimlarni rivojlantirish bo'yicha
	Tarmoq malaka kengashlari
	Ish beruvchilar uyushmalari
	Ish beruvchilar
Hududiy boshqaruv organlari va tuzilmalari	Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda boshqa manfaatdor vazirliklarning hududiy boshqarmalari
	Kasbiy malaka va bilimlarni rivojlantirish bo'yicha hududiy kengashlar
Professional ta'lim muassasalar	Kasb-hunar maktablari
	Kollejlar
	Texnikumlar

1-jadval. Professional ta'lim sohasidagi asosiy manfaatdor guruhlar

O'zbekistonda yaqinda amalga oshirilgan ma'muriy islohotlar munosabati bilan mustaqil sifatni ta'minlash organi bo'lgan Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tugatilib, uning vazifalari ikkita ta'lim vazirligi – Maktabgacha va maktab vazirligi hamda Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligiga o'tkazildi .

Garchi sifatni ta'minlash tizimi aniq rollar va vazifalarga ega bo'lgan hamda funksiyalarida ba'zi takrorlanishlar mavjud bo'lgan ko'plab manfaatdor tomonlardan iborat tarmoqni o'z ichiga olsa- da, hamkorlikdagi tarqoqlik, guruhlararo (ishtirokchilar o'rtasidagi) hamkorlikning yo'qligi hamda professional ta'lim tizimining boshqaruvi natijaga emas, balki resurslarga asoslanganligi sababli tarmoqdagi qoniqish darajasi nisbatan pastligicha qolmoqda (Renold, Caves & Zubovic, 2022). Xususan, Renold, Caves & Zubovic (2022) tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda professional ta'lim tizimi boshqaruvi qoniqarsiz (o'rtacha 5 balldan 2,28 ball) baholangan va buning sababi sifatida quyidagilar ko'rsatilgan:

– asosiy manfaatdor tomonlarning ham guruhlararo, ham guruh ichidagi hamkorlikdan

qoniqish darajasi nisbatan past;

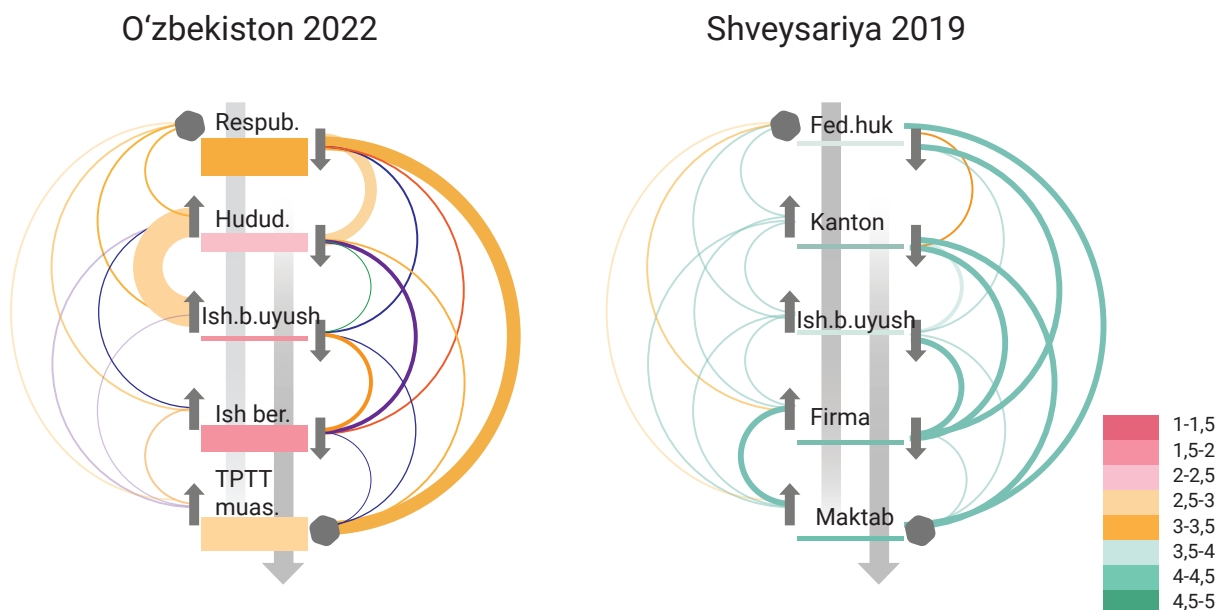
– O‘zbekiston professional ta‘lim boshqaruv tarmog‘ida mehnat bozori tomonidan vakillik qiluvchi va yo‘naltiruvchi funksiyalarni ta‘minlovchi vositachilar yo‘q;

– guruh ichidagi munosabatlar tarmoqdagi hamkorlikning katta qismini tashkil qiladi va aksincha guruhlararo hamkorlik deyarli mavjud emas. Bu esa institutsional hamkorlikning yo‘qligidan dalolat beradi;

– subyektlar ish beruvchilar bilan ishlashadi, lekin ish beruvchilar tomonidan bunday faollik kuzatilmaydi. Ish beruvchilar, vazirlik va professional ta‘lim muassasalari bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri hamkorlik, ular uchun ortiqcha yuk ekanligini, shuningdek tizimdagi professional uyushmalar ish beruvchilarning to‘laqonli vakillik organi sifatida faoliyat yuritmasligini e‘tirof etishgan;

– ish beruvchilar uyushmalari va savdo-sanoat palatasi tarmoqda to‘liq ishtirok etmaydi.

Renold, Caves & Zubovic (2022) tomonidan O‘zbekiston va Shveysariyadagi professional ta‘limning boshqaruv tizimlari taqqoslangan va 1-rasmda ular o‘rtasidagi farqlar vizual tarzda tahlili keltirilgan.

1-rasm. O‘zbekiston va Shveysariyadagi professional boshqaruv tizimlarini qiyosiy taqqoslash

Izoh: a jadalligi natijasi) ifodalaydi, ranglar esa pastki o'ng burchakda ko'rsatilgan shkalaga muvofiq qanoatlanganlik darajalarini ifodalaydilar. Munosabatlar oqimi chap tarafda yuqoriga va o'ng tarafda pastga harakatlanadi. Tartib vertikal shaklda berilganligi bevosita iyerarxiyani aks ettirmaydi. Guruh ichidagi munosabatlar har bir subyekt guruhi nomi ostida gorizontal chiziq sifatida ko'rsatilgan. Shveysariya kantonlari hududiy davlat muassasalari guruhiga kiradi. Rasm faqat qiyosiy ma'lumotlar olish va kontekstni tushunish uchun keltirilgan.

Manba: Renold, U., Caves, K., & Zubovic, A. (2022).

Tashqi sifatni ta'minlash nuqtayi nazaridan funksiyalarni optimal taqsimlanishiga erishish hamda vazifalarni haddan ortiq ko'p ishtirokchilar o'rtasida taqsimlanishini kamaytirish maqsadida sifatni ta'minlash tizimidagi joriy ishtirokchilarning o'rne, funktsiya va vazifalarini qayta ko'rib chiqish lozim. Shu o'rinda, ta'lim sifatini ta'minlashga mas'ul yagona mustaqil tashkilot tashkil etilishi, uning o'rne va mavqeini mustahkamlash masalalarini ko'rib chiqish dolzarb bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, ish beruvchilarning haqiqiy vakili bo'lgan va professional ta'limda ularning yetakchiligini ta'minlaydigan ish beruvchilar uyushmalarini (yoki tarmoq uyushmalari, savdo-sanoat palatalari va boshqalar) o'z ichiga olgan kooperativ boshqaruv tarmog'ini shakllantirishga ustuvorlik berish maqsadga muvofiq.

Salohiyatni oshirish ehtiyojlarini baholash metodologiyasi

Salohiyatni rivojlantirish bo'yicha ehtiyojlarni baholash (SNA) hozirgi va kelajakdagi holat o'rtasida mavjud bo'lgan salohiyatdagi bo'shliqlarni aniqlash imkonini beradi. Salohiyatni rivojlantirish ehtiyojini baholash va salohiyatni oshirish bo'yicha tadbirlar, umumiy salohiyatni rivojlantirish jarayonining bir-biridan ajralmas uzviy qismlari hisoblanadi (South, Fairfax & Green, 2005). Bunda oldindan mavjud bo'lgan asosiy salohiyatlar, shuningdek, islohotlar jarayonida, boshqaruv o'zgarishi yoki boshqa shunga o'xshash sharoitlarda shakllantirilishi lozim bo'lgan asosiy salohiyatlar aniqlanadi. Bundan tashqari, CNA jarayonida zarur bo'lgan salohiyat odatda mavjud bo'lgan salohiyatga nisbatan tahlil qilinadi, bu esa salohiyatni rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojlarni tushunib yetishni ta'minlaydi. Bu esa mavjud bo'lgan salohiyatni yanada mustahkamlash va yangi talab etilgan salohiyatni rivojlantirish bo'yicha qimmatli ma'lumotlar beradi hamda salohiyatni oshirish tadbirlarini ishlab chiqish uchun asos hisoblanadi.

2-rasmda butun CNA jarayoni va ushbu tadqiqotda CNA uchun qo'llaniladigan yondashuvlar tasvirlangan.

Salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlari

Ehtiyojlar turlari va CNA darajalari	Shaxsning ehtiyojlari	Strategik ehtiyojlar	Tashkilot ehtiyojlar
Usullar	<ul style="list-style-type: none"> So'rovnomalar 	<ul style="list-style-type: none"> Kabinet tadqiqoti Strategik va tarmoq dasturlari 	<ul style="list-style-type: none"> Kabinet tadqiqoti Fokus guruhlar va intervyular
1-natija	Turli darajadagi ma'lumotlarni to'plash		
2-natija	Salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini baholash natijalari		
3-natija	<ul style="list-style-type: none"> Salohiyatni oshirish ehtiyojlarining ustuvorligini belgilash Salohiyatni oshirish bo'yicha tadbirlar dasturi 		

2-rasm. Salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini baholash va tahlil qilish jarayoni

Manfaatdor tomonlarning salohiyatga bo'lgan ehtiyojlarini tahlil qilish maqsadida barcha tegishli manbalardan ma'lumot to'plash uchun turli xil ma'lumotlarni yig'ish usullari qo'llaniladi:

Ma'lumotlarni to'plash usullari			
Birlamchi manbalar		Ikkilamchi manbalar	
Miqdoriy usullar	Sifatli usullar		Hujjatlar
So'rovnoma	Intervyu	Fokus guruh	Kabinet tadqiqoti

Kabinet tadqiqotida normativ-huquqiy hujjatlar, milliy va tarmoq strategiyalari, rivojlanish dasturlari, tegishli hisobotlar va boshqa hujjatlarni tahlil qilish orqali ma'lumot to'plash uchun foydalanilsa, birlamchi manbalardan chuqurroq ma'lumot olish uchun intervyu va so'rovnoma o'tkazish kabi boshqa usullardan foydalaniladi. Quyida ushbu usullarning ustun jihatlari va zaif tomonlari tahlil qilinadi hamda qaysi hollarda qo'llanilishi bo'yicha tavsiyalar keltiriladi (2-jadval).

2-jadval. Salohiyatni rivojlantirish bo'yicha ehtiyojlarni baholash usullari qiyosiy tahlili

Usullar	Kuchli tomoni	Kuchsiz tomoni	Qanday vaziyatlarda qo'llanilishi
Kabinet tadqiqoti	<ul style="list-style-type: none"> • Sohadagi mavjud hujjatlarni tizimli tahlil qilish imkonini beradi; • Sohada yaxshi SWOT tahlili o'tkazish uchun asos hisoblanadi; • Mavjud ma'lumotlarni jamlash imkonini beradi; • Mavjud haqiqiy va tekshirilgan ma'lumotlarga tayanadi; • Keyingi qadamlarni belgilash uchun asos hisoblanadi; • Ichki va tashqi hujjatlar tahlilini o'z ichiga oladi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hujjatlardagi ma'lumotlarning eskirganligi; • Mavjud hujjatlar har doim ham kerakli va ishonchli ma'lumotlar manbai bo'lmaydi; • Kerakli hujjatlar va ma'lumotlar foydalanish uchun ochiq bo'lmasligi mumkin; • Mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish ko'p vaqt talab etadi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Islohotlar olib borilayotgan vaqtda ishtirokchilar salohiyatini baholashda qo'llaniladi; • Sohadagi tashkilotlarning missiyasi, strategik rivojlanish yo'nalishlari, rejalari va faoliyatini o'rganishda foydalaniladi.
So'rovnoma	<ul style="list-style-type: none"> • Yetarli qamrov darajasini ta'minlaydi; • Anonimlikni ta'minlaydi; • Natijalar sir saqlanishini ta'minlaydi; • Amalga oshirishning osonligi; • Miqdoriy ma'lumot yig'ish uchun foydalaniladi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ishtirokchilar so'rovnomaga javob bermasliklari ham mumkin; • Aniq maqsadga yo'naltirilmagan va savollar soni ko'p bo'lgan so'rovnomalar zerikarli bo'lishi mumkin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Katta miqdordagi ishtirokchilardan miqdoriy ma'lumotlar to'plashda qo'l keladi; • Ma'lumotlar yig'ish va tahlil qilishning boshqa usullari bilan birgalikda qo'llanilishi asosli natijalarga erishilishini ta'minlaydi.

<p>Inter- vyu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoning mohiyatini tushunib yetishda qoʻl keladi; • Turli fikrlarni anglash imkonini beradi; • Ehtiyojlarni baholash jarayoniga ishtirokchilarni jalb etishga yordam beradi; • Boshqa usulda olingan maʼlumotlarni tekshirish va tasdiqlashga yordam beradi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tashkil etish bilan bogʻliq qiyinchiliklar; • Koʻp vaqt talab etadi va ishtirokchilarning boʻsh vaqtlariga bogʻliq; • Ishtirokchilar sonining koʻpligi maʼlum vaqt va mablagʻ talab etadi; • Ishtirokchilar har doim ham haqiqiy ehtiyojlarini toʻgʻri ifoda eta olmaydilar; • Baʼzi ishtirokchilar intervyudan oʻz noroziliklarini bildirish yoki boshqa muammolarni muhokama qilish sifatida foydalanishlari mumkin; 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategik va tashkiliy darajada trening ehtiyojlari toʻgʻrisida maʼlumot toʻplashda qoʻl keladi; • Muammoni chuqur tadqiq etish imkonini beradi; • Tadqiq qilinadigan mavzu yoki soha boʻyicha yetarli bilim va maʼlumotga ega boʻlgan holatda qoʻl keladi; • Ommaviy ravishda muhokama qilinmaydigan mavzularni tadqiq qilishda qoʻl keladi.
<p>Fokus guruh</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Javoblarni tushunib yetishga yordam beradi; • Cheklangan vaqtda koʻproq shaxslar bilan intervyu oʻtkazishni taʼminlaydi; • Guruh ishtirokchilari oʻrtasida fikr almashinish va turli muammolarni muhokama qilish imkonini beradi; • Turli fikrlarni solishtirish va umumiy kesishish nuqtalarini topishni taʼminlaydi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Guruhdagi hamma ishtirokchi ham baʼzida ochiq-oydin gapirishni istamasliklari mumkin; • Baʼzi ishtirokchilar boshqalarga gap bermaslik holatlari uchrab turadi; • Maʼlum vaqt talab qiladi va ishtirokchilarning boʻsh vaqtiga bogʻliq; • Guruhni boshqarish va natijaga erishish uchun malakali fasilitator (guruhlarning oʻzaro muloqotini taʼminlovchi shaxs) boʻlishi talab qilinadi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Guruhda fikrlarni muhokama qilish aniq ehtiyojlarni aniqlash imkonini beradi; • Boshqa usullarni qoʻllashda yetarlicha vaqt boʻlmaganda qoʻl keladi; • Muammoni chuqur anglab yetish uchun qoʻllaniladi; • Intervyuga nisbatan koʻproq odamlar fikrini oʻrganish imkonini beradi.

Xalqaro e'tirof etilgan ta'lim sifatini ta'minlash ramkalari (ESG, EQAVET) asosida O'zbekistonda mavjud sifatni ta'minlash tizimidagi ishtirokchilarning salohiyatini tizimli kompleks tahlil qilish hamda sifatni ichki va tashqi ta'minlash kesimida asosiy manfaatdor tomonlarning salohiyatini rivojlantirish ehtiyojlarini baholash savolnomasi ishlab chiqildi. Shuni ta'kidlash joizki, sifatni ichki va tashqi ta'minlash tabiiy ravishda o'zaro bog'liq va bir-biriga asoslangan tizimlar hisoblanadi. Shu bois, ular yaxlit tizim sifatida rivojlanadi va ulardan birining o'zgarishi tabiiy ravishda ikkinchisiga ta'sir qiladi.

Ta'lim sifatini tashqi ta'minlash sohasida salohiyatni oshirish ehtiyojlarini baholash

Professional ta'limning sifatni tashqi ta'minlash tizimi uning asosiy tarkibiy qismlarini tashkil etuvchi oltita soha kesimida tahlil qilindi: sifatni ichki ta'minlash tizimini tan olish va qo'llab-quvvatlash, STT standartlari va jarayonlarini ishlab chiqilganligi, STT jarayonlarining amaliyotga joriy etilishi, ekspertlar tomonidan baholash, baholash natijalari va oqibatlari hamda hisobot va keyingi faoliyatni monitoring qilish.

Har bir soha uning muhim tomonlarini ifodalaydigan va o'lchaydigan elementlardan (ya'ni bayonotlardan) iborat bo'lib, respondentlardan sifatni ta'minlash bo'yicha tashqi jarayonlar va tartiblarni tavsiflovchi bayonotlarga qay darajada qo'shilishlari haqida savollarga javob berish so'raladi. 3-jadvalda tashqi sifatni ta'minlashning sohalari va elementlari haqida ma'lumotlar berilgan.

3-jadval. Tashqi sifatni ta'minlashning asosiy sohalari

SOHALAR	ELEMENTLAR
Quyidagi fikrlarga qay darajada qo'shilasiz yoki qo'shilmaysiz?	
Ta'lim sifatini ichki ta'minlashning o'rne	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlash - bu asosan vazirlik va idoralar tomonidan ta'lim muassasalari faoliyatining belgilangan talablarga muvofiqligini nazorat qilishga qaratilgan jarayon
	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlash - bu asosan professional ta'lim muassasasining ko'rsatayotgan ta'lim xizmatlari sifati uchun mas'uliyatini oshirish orqali ta'lim sifatini yanada yaxshilashga qaratilgan jarayon
	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlashda ta'lim sifatini ichki ta'minlash jarayonlarining samaradorligi hisobga olinadi
	Professional ta'lim muassasalari uchun ta'lim sifatini ta'minlashga va ularning hisobdorligiga aniq talablar belgilangan.

STT standartlari va jarayonlarining ishlab chiqilganligi	Ta'lim sifatiga qo'yilgan talablar milliy darajada (Vazirlar Mahkamasi, Vazirlik) belgilanadi va mahalliy darajada tatbiq etiladi
	Professional ta'limda ta'lim sifatiga qo'yilgan minimal talablar belgilangan
	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlashning barcha tartib-qoidalari milliy maqsad va vazifalarga muvofiq ishlab chiqilgan va belgilangan
	Barcha manfaatdor tomonlar, xususan ish beruvchilar ta'lim sifatini tashqi ta'minlash protseduralarini ishlab chiqish va doimiy ravishda takomillashtirishda ishtirok etadilar
STT jarayonlarining amaliyotga tatbiq etilishi	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlashning tartib-qoidalari barcha uchun yagona (bir xil), oldindan belgilangan, foydali va ishonchli hamda e'lon qilingan
	Sifatni tashqi ta'minlash tizimi ta'lim muassasasining faoliyat natijalari va keyingi faoliyati to'g'risida aniq va ishonchli ma'lumotlarni olishga yordam beradi
	Sifatni tashqi ta'minlash professional darajada, shaffof va mantiqiy ketma-ketlikka amal qilingan tarzda amalga oshiriladi
Ekspertlar tomonidan baholash	Ta'lim sifatini tashqi baholash tarkibi ish beruvchilar, ta'lim oluvchilar va mustaqil ekspertlardan iborat bo'lgan tashqi ekspertlar guruhi tomonidan amalga oshiriladi
	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlashda ishtirok etadigan ekspertlar o'z vazifalarini sifatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega
Baholash natijalari va oqibatlari	Ta'lim sifatini baholash natijalari bo'yicha qaror qabul qilish aniq dalillarga asoslangan holda, barcha tomonidan bir xil talqin qilinadigan aniq va oldindan ma'lum bo'lgan mezonlar asosida amalga oshiriladi
Hisobot va keyingi faoliyatni monitoring qilish	Ta'lim sifatini ta'minlash siyosatini samarali amalga oshirilishini monitoring qilish bo'yicha shakllangan tizim yo'lga qo'yilgan
	Ta'lim sifatini tashqi ta'minlash jarayonlari, xususan uning natijalari tashqi baholashdan o'tkazilgan ta'lim muassasalari va ta'lim dasturlari sifatining yaxshilanishiga sezilarli darajada ta'sir qiladi.

Xulosa va tavsiyalar

Soʻnggi yillarda taʼlim sifatini taʼminlash tizimining sifat nazorati va resurslarga yoʻnaltirilgan shakldan sifatni oshirish va natijaga yoʻnaltirilgan shaklga oʻtish orqali modernizatsiya qilish boʻyicha keng koʻlamli chora-tadbirlar amalga oshirilgan boʻlib, bunda taʼlim sifati, uni taʼminlash va doimiy yaxshilash boʻyicha asosiy masʼuliyat, professional taʼlim muassasalari zimmasida boʻlishi koʻzda tutilgan. Taʼlim sifatini taʼminlashning ichki va tashqi tizimlari bir-biriga oʻzaro bogʻlangan hamda bu orqali hisobdorlik va sifatni yanada yaxshilash oʻrtasidagi muvozanatning taʼminlashi belgilangan.

Biroq, ushbu saʼy-harakatlarning oʻzi yetarli boʻlmay, ular tizimda bir qator fundamental oʻzgarishlarni amalga oshirishni talab qiladi. Birinchidan, joriy sifatni ichki taʼminlash tizimi oʻzida asosan sifatni tashqi taʼminlash tizimining asoslari va ustuvorliklarini aks ettiradi. Tizimda sifatni ichki taʼminlash uchun maʼlum imkoniyat mavjud boʻlsa-da, uning asoslari va metodologiyasi sifatni tashqi taʼminlash tomonidan boshqariladi va professional taʼlim muassasalari sifat uchun egalik hissini tom maʼnoda his qilmaydi. Ikkinchidan, barqaror sifatni taʼminlash tizimining yana bir muhim xususiyati boʻlgan taʼlim sifatini ichki va tashqi taʼminlash tizimlarining mustaqilligini taʼminlash milliy taʼlim sifatini taʼminlash tizimini yaratishda juda muhim hisoblanadi. Bu tizim va uning asosiy ishtirokchilari har qanday uchinchi shaxslardan mustaqil ekanligini anglatadi. Sifatni taʼminlash tizimi taʼlim sifatini baholash xolisligini hamda qarorlar aniq dalillarga asoslangan, adolatli va asosli qabul qilinishini kafolatlashi kerak. Uchinchidan, sifatni taʼminlash tizimi, uning maqsadlari, metodologiyalari va natijalari barcha manfaatdor tomonlar (taʼlim oluvchilar, oʻqituvchilar, professional taʼlimni boshqarish organlari, ish beruvchilar, milliy va hududiy darajadagi boshqaruv organlari) bilan hamkorlikda ishlab chiqilishi hamda barcha manfaatdor tomonlar hamda jamiyatning ehtiyojlari va umidlarini hisobga olishi kerak. Va nihoyat, professional taʼlim tizimining barcha darajalarida toʻliq taʼlim sifatni taʼminlash sikli joriy etilishi kerak. Sifatni taʼminlash tizimi sifatni yaratishning butun jarayoniga sarflangan resurslar va natijalar oʻrtasida shakllangan, qoʻshilgan qiymat nuqtayi nazaridan qarashi kerak.

Tadqiqotda taklif etilayotgan baholash metodologiyasi professional taʼlimning barcha darajalarida sifatni taʼminlash boʻyicha salohiyatni rivojlantirish ehtiyojlarini tizimli baholash imkonini beradi. Baholash natijalari asosida esa qaysi sohalarda salohiyatni oshirish boʻyicha tadbirlar va treninglar zarurligi hamda qaysi sohalarga zudlik bilan eʼtibor qaratish kerakligi toʻgʻ risida muhim xulosalar chiqarilishini taʼminlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Renold, U., Caves, K., & Zubovic, A. (2022). Governance of TVET in Uzbekistan. CES Studies, 31.
2. European Commission (2009). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Quality Assurance

Reference Framework for Vocational Education and Training. 2009/C 155/01, Official Journal of the European Union. <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708%2801%29&from=EN>

3. ESG (2015). The Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
4. Robins, L. (2008). Making Capacity Building Meaningful: A Framework for Strategic Action. *Environmental Management* 42, 833–846. <https://doi.org/10.1007/s00267-008-9158-7>
5. South, J., Fairfax, P., Green, E. (2005). Developing an assessment tool for evaluating community involvement. *Health Expectations*. 8 (1): 64-73. 10.1111/j.1369-7625.2004.00313.x.